

Paulus

30ste jaargang | nr. 5 | september 2020

BIJ DE VOORPAGINA

Kapel van het Heilig Sacrament - Venerabel

Deze foto moet genomen zijn rond 1900.

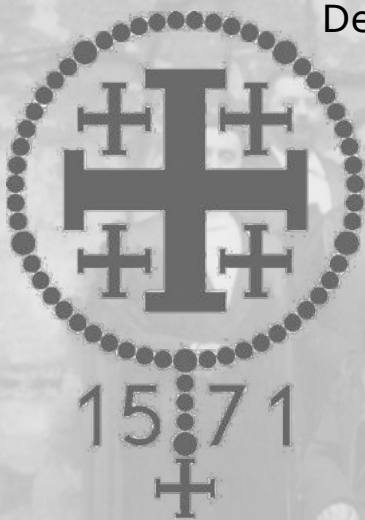
In 1897 werd onderpastoor Frans Drijvers (vooraan tweede van links) (°4 april 1858 - †29 december 1914) aangesteld als proost van deze kapel. Hij was onderpastoor in Sint-Paulus van 1897 tot 1910.

In 1900 werd Edmond J.L.M. Coppens (vooraan midden) (°26 oktober 1858 - †6 december 1911) pastoor van de Sint-Paulusparochie van 2 februari 1900 tot zijn overlijden op 6 december 1911.

Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van de Heilige Rozenkrans

Deze foto is gedateerd op oktober 1889.

In het midden zien we August Joannes Van De Velden (°23 mei 1817 - †17 november 1899).

Hij was pastoor van Sint-Paulus van 23 juni 1866 tot 17 november 1899.

KRUISVERHEFFING

Het lijkt erop dat we na 15 augustus genoeg gevierd hebben in de kerk, het feest van Allerheiligen en Allerzielen komt pas in november. Wie de liturgische kalender bekijkt merkt echter dat op **13 september** de kerk het feest van de "Kruisverheffing" viert.

Dit feest wordt eveneens gevierd in de oosterse orthodoxie. De datum valt bij de katholieke en een deel van de orthodoxe kerken op 14 september en een ander deel van de orthodoxe kerken viert het in lijn met de juliaanse kalender op 27 september. Dit feest is één van de twaalf grote feesten binnen de Oosterse orthodoxie.

De oorsprong van dit feest ligt in de jaarlijkse viering van de kerkwijding van de basiliek van het Heilig Graf in Jeruzalem, die samenviel met de vondst van het Kruis. De wijding vond plaats op 13 september 335. Deze basiliek staat volgens de overlevering op de plaats waar Christus tussen kruisdood en verrijzenis lag opgebaard.

Gedurende het jaarlijkse kerkwijdingsfeest wordt het kruis aan het volk getoond. Volgens de traditie is Jezus aan dit kruis gestorven. Het kruis is volgens de traditie gevonden door Helena, moeder van Constantijn de Grote, die rond 324 naar Jeruzalem pelgrimeerde. Daar liet zij opgravingen doen, waarbij ook de grafkelder van Jezus ontdekt zou zijn, achter de Golgotha. We schrijven in de voorwaardelijke wijs.

Op die plaats liet Helena de basiliek van het Heilig Graf bouwen. Het kruis werd door Helena gedeeld; een deel bleef in Jeruzalem en twee andere delen schonk zij aan Constantinopel en Rome. De vondst van het heilig kruis leidde vooral vanaf de kruistochten tot een onstuitbare verspreiding van kruis-relieken en daarmee ook tot verspreiding van het feest van de Kruisverheffing. Bovendien heeft de verspreiding van de Cisterciënzers en Trappisten over Europa een rol gespeeld, aangezien in hun spiritualiteit de Kruisverheffing van bijzonder belang is. Het tonen van het kruis als teken van verlossing door Christus, verspreidde zich zo door de hele Kerk.

Naast het kruis kwamen ook de spijkers van Jezus' kruisiging weer tevoorschijn, de lans waarmee hij was doorstoken en het opschrift met de letters 'INRI'. De tunica van Jezus, waar de soldaten onder het kruis hadden om gedobbeld, werd eveneens ontdekt. Die liet Helena tezamen met het gebeente van de apostel Matthias overbrengen naar Trier, de toenmalige keizerlijke residentie. Zij gaf er de aanzet tot de bouw van de domkerk; daar werd de heilige tuniek bewaard en voor pelgrims tentoongesteld. Zo ontstond er de devotie tot de Heilige Rok. Ook in deze stad zou zij een klooster gesticht hebben. Helena liet ook de plaats bepalen waar Jezus was geboren en liet er een kerk bouwen.

Zij liet een kerk bouwen op de plek waar het huisje van Nazareth had gestaan en één in de Hof van Olijven, op de plek waar Jezus in doodsangst tot de Vader had gebeden, en ook nog één op de plaats waar Hij ten hemel zou zijn opgestegen. Daarenboven stichtte zij een aantal kloosters in het Heilige Land.

U beste lezer zult al wel gemerkt hebben dat het hele verhaal moet genuanceerd worden. De kerk stelt dat de echtheidsvraag niet bepalend is, niet het voorwerp als zodanig maar wel achterliggend gedachte, geloven in Jezus is de boodschap.

Het kruis is hét symbool van het christendom geworden, en dit mag ons oprecht verbazen. Want het kruis was 2000 jaar geleden niets minder dan een foltertuing. Welke godsdienst kiest in 's hemelsnaam een foltertuing tot zijn symbool? De kruisiging was een straf uitgevonden door de Romeinen om moordenaars, weggelopen slaven en opstandelingen terecht te stellen.

Het kruis werd door de toenmalige tegenstanders gezien als bewijs van het ultieme falen van deze 'valse Messias en zijn sekte', maar werd later door zijn aanhangers omgedraaid tot een triomfteken. Toen de apostel Paulus enkele decennia later op de Areopagus in Athene deze boodschap aan de Grieken bracht, lachten ze hem vierkant uit: 'Hoe kan een gekruisigde man nu de redder van de wereld zijn?' (vrij naar Handelingen 17:16-34). Dit stond zo haaks op hun filosofische wereldvisie dat het hun absurd en hilarisch leek, zelfs afstotelijk, en heel begrijpelijk ook! Paulus, die ook een gestudeerd en intelligent man was

en de Griekse denkers kende, besepte: *"Wij prediken Christus, de gekruisigde, voor de Joden een struikelblok (of: aanstoot) en voor de Grieken een dwaasheid"* (1 Korinthe 1:22-23). Maar Paulus ging de boodschap niet aanpassen aan hun begripsvermogen, hij wou hun begripsvermogen openbreken. Later schreef hij hierover: *"Ik zal mij volstrekt niet beroemen op iets anders dan op het kruis van onze Heer Jezus Christus, door wie de wereld voor mij gekruisigd is, en ik voor de wereld"* (Galaten 6:14). De boodschap van het kruis snijdt diep in het vlees van een mens, in zijn trots en zelfgenoegzaamheid, maar is daarom op geestelijk vlak uitermate bevrijdend. Het heeft iets bitter, maar dat bittere is precies een genezend medicijn. Ook al is het niet iets populairs of gemakkelijk te verkopen in deze wereld, een christen mag fier zijn op het kruis!.

Het kruis is door zijn specifieke vorm ook een mooi symbool voor hoe het horizontale en het verticale elkaar raken, het menselijke en het goddelijke. Of beter gezegd: het punt waar het horizontale weer verbinding kan maken met het verticale, en het menselijke het goddelijke weer kan terugvinden.

In de Sint-Pauluskerk wordt zondag 6 september de Kruisverheffing gevierd. Een traditie, het broederschap van het Heilig Kruis in de parochie zorgt ieder jaar voor een mooie viering. Dit broederschap bestaat al van sinds de oprichting van de Sint-Paulusparochie. Op het altaar prijkt tijdens de eucharistieviering de relik van de Heilige Doorn, een doorn uit de doornenkroon. Een zeer merkwaardige en waardevolle relik.

Het broederschap van het Heilig Kruis beschikt over twee naamboeken die in het archief bewaard worden, het eerste boek vermeldt de leden van 1836 tot 1936 en het tweede boek begint vanaf 1936 tot nu. Zulke naamboeken zijn steeds mooi met tekeningen verlucht. Wie zich geroepen voelt om in het laatste boek een tekening te plaatsen mag een mailtje sturen naar ludo.beersmans@telenet.be

Walter Geluyckens

Met dank aan Ignace Demaerel, godsdienstleraar en auteur.

De eerste foto genomen door de dominicaan Adam Rokosz van een medebroeder. De foto maakte deel uit van de tentoonstelling Auguri in Rome 2017

KRUISVERHEFFING vervolg

De prior van het Antwerps dominicanenklooster, magister Cornelius van Ertborne (+23 april 1554) ontvangt in 1548 van Hendrik II van Valois, koning van Frankrijk, de relik van de Heilige Doorn. Deze zou afkomstig zijn van de doornenkroon die koning Lodewijk IX (de Heilige) tijdens de kruistochten vanuit het Heilig Land naar Parijs heeft overgebracht.¹

De doorn is in een kostbaar relikhouder gevat die vroeger onder het beeld "De Gegeselde Christus" van Cornelius Struyf bewaard.

Erwin Vandecaeter

¹ JANSSENS, Aloïs, Sint-Pauluskerk en haar kunstbezit, p 130

DAG DER ZEELIEDEN (zondag 27 september)

PAULUS EN DE ZEE

Nà dagen kwamen wij met grote moeite bij Knidos aan. We kregen tegenwind (de hemel leek het, was ons boosgezind). Wij voeren onder Kreta door en roeiden

een aanloophaven binnen, 'Goede Rede'. De vasten- en varenstijd voorbij moest reizen, risico van averij en lijfsgevaar beslist worden gemeden.

Dus raadde Paulus aan: géén overtocht in dit seizoen! De stuurman echter wilde de zee weer op, er diende voor de winter snel een beschutte ligplaats gezocht.

Anton Van Wilderode
uit: "Apostel na de Twaalf"

Oude haven van Knidos

HET WONDERBAAR MANNEKEN

Tijdens de maandelijkse redactievergaderingen van de Sint-Paulusgemeenschap bepalen we de onderwerpen waarover we schrijven in Paullus en op Facebook. Iedereen meldt dan waarover zij of hij een artikel wil maken en op die manier schrijven we elkaar niet in de weg. Op mijn lijstje stond al een jaar een artikel over Georges Van Alcken, die gedurende iets meer dan 60 jaar onderpastoor van de Sint-Pauluskerk was, maar ik kwam er niet toe, zodat mijn collega's het beu werden en het onderwerp uiteindelijk van de lijst verdween.

De coronacrisis en een bericht van Walter op Facebook over de choleraepidemieën in Antwerpen op het einde van de 19de eeuw, deden me terugdenken aan een passage over Georges Van Alcken, die ik verleden jaar gelezen had in een uniek boekje uit 1898: "*Feestrede den eerwaarden heere Georgius van Alcken toegewijd ter gelegenheid van zijn gouden priesterjubileum*". Het exemplaar dat ik inkeek bevindt zich in de Erfgoedbib Hendrik Conscience.¹

Het is geschreven door Jozef Frans Buerbaum, die ook de feestrede bij dat jubileum in 1898 mocht houden. Buerbaum werd tijdens de Grote Oorlog bekend als sluikschrijver tegen de bezetter, onder de naam Janus Droogstoppel en ondertussen schreef hij verhalen over het volksleven in het Antwerpse Schipperskwartier. Die Buerbaum zei het volgende over onderpastoor Georges Van Acker tijdens de feestrede:

"1849 en 1866 zijn twee jaartallen die eeuwig in de geschiedenis van Antwerpen zullen geboekt blijven als jaren van ramp en rouw. Tweemaal werd de mare verspreid: de cholera is in de stad! Wie deze woorden hoorde voelde eene koude huivering door het lichaam, want cholera was het synoniem voor dood geworden. (...) Het Schipperskwartier vooral heeft zijn aandeel in de algemeene ramp. Dagelijks zijn er tot 50 menschenlevens te betreuren. De lijken worden opeen gestapeld. Geene kerk neemt lijkdiensten aan. Elk huisgezin is voor zichzelf beducht en de eene mensch schuwt de andere". Geef

toe, die laatste zin klinkt ons sinds een half jaar opnieuw bekend in de oren. Buerbaum komt uiteindelijk uit bij Georges Van Alcken:

"Het is dan ook in die dagen dat wij den E.H. Van Alcken in zijn waar apostolaat aantreffen. Dag en nacht vinden wij hem onverpoosd gereed om dadelijk te snellen naar de schamele woning, waar een zieltogende ligt te sterven. (...) Hoevele vergrijsde Antwerpenaars leven er nog, die met een dankbaar hart aan die rampvolle dagen terugdenken en nog altoos zegenend den naam uitspreken van hem, dien wij vandaag tot held van ons feest verkozen hebben!"

Kortom, Van Alcken was voor het Schipperskwartier een grote troost tijdens de bange epidemiedagen. Maar niet alleen dan. Welsprekend gaat Buerbaum over tot de volgende passage: *"Het is vinnig koud. Sneeuw en ijs hebben den gewonen havenarbeid gestremd. (...) Het is het sein tot de armoede in duizende arbeidersgezinnen. (...) Op eene zolderkamer woont een gezin met kroost. De moeder lijdt honger voor hare kinderen en de vader zit te lijden in eenen hoek van de kamer. Het enkel vensterraam is bedekt met eene dikke laag sneeuw. Er hangen enkele stokstijve ijskegelen aan."*

Er is geen eten, er is geen verwarming, kortom: droeve miserie. Maar de redding is nabij: *"Daar wordt, zonder aankloppen, de vermolmde deur van het zolderkamerken geopend en een priester, die teveel bezit aan snelheid wat hij in gestalte te kort heeft, treedt over den drempel van het schamel verblijf"*. Van Alcken brengt bonnen voor voedsel en kolen. De lofrede gaat niet alleen over het voortreffelijke pastorale werk van Van Alcken, maar schetst ons ook een treffend beeld van het miserabele leven van de arbeidersgezinnen in het Schipperskwartier van de 19de eeuw.²

Buerbaum alludeert in bovenstaande passage op de kleine gestalte van Van Alcken. Gelukkig mocht de kleine eerwaarde man in 1908 ook nog zijn 60ste of diamanten priesterschap vieren. Dat gebeurde weer met grootse feestelijkheden. Tijdens de feestrede noemde senator Leclef hem "het brave onderpastoorken" en Mgr. van den Branden de Reeth noemde Van Alcken "het wonderbaar manneken". In Antwerpen zeggen we dan: klein maar dapper! Voor al zijn verdiensteijkheden spelde senator Leclef op 20 december 1908 het Ridderkruis der Leopoldsorde op de borst van Georges Van Alcken.

In een krantenartikel van 14 december 1908 lezen we over het geschenk dat aan Georges Van Alcken werd aangeboden.³ De aankondiging gebeurde tijdens de jubelmis in de Sint-Pauluskerk: "Uit dankbaarheid, in naam van de parochianen en vrienden, biedt de heer Striels het maquette aan van de blijvende gedenkenis die in de Sint-Pauluskerk zal opgericht worden: een marmeren beeld van het H. Hart, op welke voetstuk het portret zal prijken van de E.H. Van Alcken". Striels zei ook: "Het is nog nooit in Antwerpen voorgekomen en zal waarschijnlijk ook nooit meer voorkomen: een priester die 60 jaar lang in dezelfde parochie, in dezelfde kerk, in dezelfde buurt van zijn geboortehuis, ijvert voor de zaligheid der zielen".

Het was dus niet alleen het portret van Georges Van Alcken dat aan hem werd geschonken, maar het ganse beeld van het H. Hart werd voor hem als geschenk besteld. Het is dat beeld, met onderaan het portret van Van Alcken in marmer, dat we vandaag nog steeds kunnen bewonderen tussen de altaren van het Heilig Sacrament en het Heilig Kruis. De opdracht voor het geheel werd toevertrouwd aan beeldhouwer Gerrits. Onze inventaris vermeldt 1908 als jaar van vervaardiging, maar dan werd het zeker nog niet geplaatst.

Georges Van Alcken overleed op 8 april 1910 om 11 uur, "in zijnen zetel". Hij werd 88 jaar oud. Hij was meer dan 61 jaar onderpastoor van de Sint-Pauluskerk. Pas op 21 december 1913 werd het H. Hartbeeld van Gerrits, met onderaan de kop van Van Alcken, geplaatst in de Sint-Pauluskerk. Ik eindig graag met de woorden van de journalist van Gazet van Antwerpen, die hij schreef bij die gelegenheid: "*Dit gedenkteken is een beeld van Jezus' H. Hart, gehouwen uit wit marmer door Dhr Gerrits. Op zijn voetstuk prijkt de beeltenis van het populaire onderpastoor, de volkspriester in den echten zin van 't woord. Zeker, hij schitterde niet door uitstekende geleerdheid of meeslepende welsprekendheid, maar zijn weergaloze ijver, zijn vurige naastenliefde, zijn onuitputbare goedheid, zijn spreekwoordelijke nederigheid deden*

hem op de handen dragen van de katholieke bevolking en eerbiedigen, achten zelfs, door personen die anders niet priestergezind waren.”³

Het was een speciale, onze kleine Georges. Zeg hem eens stil en respectvol goedendag als je zijn marmere kop in de Sint-Pauluskerk passeert, want het was misschien dan wel een kleine man, maar zeker een groot mens.

Armand Storck

¹ Enkele mooie tekeningen uit het boekje van 1898 zijn overgenomen in dit artikel. Ik vond geen ander exemplaar van het boekje, mogelijk is het uniek.

² In een nog te schrijven artikel zal ik wat verder ingaan op organisaties waarvan Georges Van Alcken lange tijd de bezieler was. Ik noem er maar enkele: de conferentie van Sint Vincentius in de Sint-Pauluskerk, de jongensschool (de patronage, "de jongens van de Poteuzzeport"), een eigen ziekenkas van de parochie, een bijstandsfonds, enz. De energie van Van Alcken en de 4 of 5 andere onderpastoors en hulppastors uit die periode leek onuitputtelijk.

³ Het historisch archief van de Gazet van Antwerpen, dat 130 jaar bestrijkt, is een onschatbare bron voor onderzoek over alle onderwerpen, die gedurende die periode de mensheid of toch minstens de journalisten beroerden. Daar vond ik de nauwgezet gedocumenteerde reportages over de vieringen van Georges Van Alcken.

In memoriam: Paul Wellens

Antwerpen, 14 januari 1928

Antwerpen, 3 juli 2020

Oprechte dank aan iedereen die betekenis heeft gegeven aan het leven van Paul.

Sint-Pauluskerk, Antwerpen, 10 juli 2020
Urnenbos, begraafplaats Schoonselhof.

www.verstraeten-uitvaartzorg.be | Tel. 03 828 25 09

PAUL WELLENS DOKTER

Dit is de tekst op de bronzen plaat op de voordeur van, eerst de Sint-Paulusstraat 14 en later van de Mutsaertstraat 13 (toen nog met aert). 45 jaar als huisarts, geboren en getogen in Antwerpen en altijd zijn Koekenstad trouw gebleven.

Als een van de negen kinderen van "vake en moeke Wellens-Van der Loock" groeide hij op in het Klapdorp 55, een winkel in "mercerieën, handschoenen, garen, kousen, knopen en tiretten..."

Boven de winkel "In't Voetje", reuzegroot een voet, (ooit afgewaaid in een storm).

School gelopen bij de Jezuiten, een kort intermezzo in Turnhout tijdens "de Vliegende bommen", Studies Geneeskunde in Leuven en dan terug naar Antwerpen.

Scout, scoutleider, groepsleider bij Sint-Paulus en oud-scout tot nu.

De jonge dokter Wellens naast de al even jonge pastoor Dockx en aalmoezenier Franssen (Foto Overgang 1956 Potagiepoort).

Echtgenoot van Martine De Backer, beter bekend bij de Gidsen als Maki, vader van vier kinderen, kapelmeester bij Venerabel (de Rooi) in gesteven hemd, witte strik en pitteleer...

Maar ook toegewijd huisdokter, in zijn beginjaren met de fiets, later met de auto. Huisbezoeken dag en nacht, consultaties ook nog op zaterdag (de huisartsenwachtpost bestond nog niet), van de binnenschepen naar de bakker en de pastoor, van de coiffeur naar de kolenmarchand, van de eerwaarde zusters Maricolen en de Zwartzusters naar de metser en de tramconductor maar ook naar " hij weet het wel, boven de winkel en drie keer bellen...

Hij kwam overal, van "t werk der Daklozen" tot "het Leger des Heils", en zelfs bij nacht naar het voormalig politiekantoor in de Blindenstraat, opgeroepen naar aanleiding van een of ander incident.

Papa's leven draaide in cirkels, eerst onder en rond de toren van de Sint- Pauluskerk, uitdeinend, om in kerkelijke termen te blijven, naar Sint-Carolus, de kathedraal, Sint-Jacob, Sint-Andries, de cirkel werd steeds breder én in functie van het groeiend patiëntenaantal én de steeds groter wordende stadsvlucht: het werd Berchem, 't Kiel, Wilrijk, Merksem, Hoboken, Sint-Anneke, de Luchtbal...en zelfs Mortsel Oude God...

Op zijn 91ste is hij verhuisd van de Mutsaardstraat (nu met aard) naar een zorgappartement in het Huizeken van Nazareth in de Sint-Antoniussstraat, vlak bij de Kammenstraat, de Groenplaats, het Schoenmakerskapelleke, hij is zijn Antwerpen trouw gebleven.

Papa is 92 jaar geworden. Een mooie leeftijd, maar het verlies blijft ingrijpend, op welke leeftijd ook.

Hij heeft voor zoveel patiënten gezorgd.

Met zijn allen, mama, de kinderen, zijn huisarts-opvolgster Diane, het ganse team van het Woonzorgcentrum en alle mensen betrokken bij de uitvaart (niet alleen de begrafenisondernemer, ook Paul Mannaerts, Rik Hoet, en Leo, Caroline en Josephine van de Sint Pauluskerk, (onder de beperkende Coronamaatregelen) hebben nog heel goed voor hem gezorgd.

En daarmee is de cirkel rond.

*Papa
We laten je hand los,
maar gaande keren we ons om
en glimlachen we, dankend.
(tekst B .Mesotten)*

Jef Wellens

OP REIS IN VLAANDEREN MET PAULUS (2)

Vossem in de Congo

De eerste halte op onze pauliaanse Ronde van Vlaanderen ligt tussen Tervuren en Leuven, in het idyllische Vossem. De oudste vermelding van het dorp dateert uit 1129 toen Reinier van Vossem heel zijn bezit, met name de 'villa fossam', aan de abdij van Heverlee schonk. Vossem zou dan komen van 'fossam', dat mogelijk 'landtong in een overstromingsbied' betekende. Een andere theorie stelt dat een stamvader Vos die er zijn heim vestigde - Vosheim - zijn naam aan het dorp gaf.

Wat er ook van zij, pastoor Jan Herinckx (l) en René Bellemans (r), secretaris van de kerkraad, staan me op te wachten in het schip, rond een maquette van hun kerk (foto 1).

Het contrast met onze Sint-Paulus kan moeilijk groter zijn. Het gelijknamige kerkje in het Brabantse dorp is naar schatting 20 keer kleiner dan zijn grote Antwerpse broer en ligt te midden van akkers en de

weiden in een landelijk gebied. Onze kerk pronkt net buiten het oudste historische centrum, hooguit zes meter boven de zeespiegel en zelfs iets onder de kaaihoogte, het plattelandskerkje met omliggend kerkhof domineert van op een heuvel nog altijd de dorpskern.

Maar er zijn ook gelijkenissen. Net als onze Sint-Paulus, vertoeft de kerk van Vossem in de nabijheid van een rivier, de Voer. Die gaf zijn naam aan Tervuren en heeft overigens niets te maken met de Voerstreek. De Voer mondt in Leuven uit in de Dijle en wordt tussen Tervuren en de universiteitsstad geflankeerd door vier romaanse kerkjes, waaronder dat van Vossem. Het liefelijk gemeender van de Voer steekt evenwel schril af tegen de brede statigheid van de Schelde.

Kleiner maar ouder

Pastoor en secretaris voelen zich zichtbaar vereerd met het bezoek uit Antwerpen, maar zijn daarom niet minder trots op hun eigen romaanse pronkstukje. En terecht. De oerkerk is 50 tot 100 ouder dan de eerste kerk in Antwerpen (1276) en ze was mogelijk al twee eeuwen voor haar grote broer uit de Scheldestad gewijd aan Sint-Paulus. In Antwerpen sprak men tot midden 17de eeuw van de predikherenkerk, in Vossem staat een houten Paulus-beeldje, gedateerd tussen 1460 en 1480.

Die eikenhouten sculptuur is nauwelijks een halve meter groot, maar het is een prachtig werkje (foto 2). Volgens de heemkundige kring van Tervuren, waarvan Vossem een deelgemeente is, stond het jarenlang tegen de gevel van de pastorie, waardoor het sterk verweerd is. Ook de handen van de heilige zijn verdwenen. Waarschijnlijk hield hij, zoals gebruikelijk, een zwaard en/of een schriftrol in zijn handen. Het beeldje staat nu binnen op een sokkeltje tegen de westgevel.

Ook aan de buitenzijde vinden we een houten Sint-Paulus, ruim 200 jaar jonger, meer bepaald op de houten sluitstijl van de rondboogdeur aan de hoofdingang. Deze Paulus (1699) wist wel zijn attributen – en dus ook zijn handen – te bewaren (foto 3). Een derde werk gewijd aan onze heilige hangt binnen in de zuidelijke zijbeuk. Het anonieme schilderij uit de 17de eeuw stelt de bekering van Saulus voor. Het werk is jammer genoeg in slechte staat en heeft een stevige opfrisbeurt nodig.

Orgelleed

Vermeldenswaard zijn zeker nog de muurschilderingen in het koor uit de 12de en 13de eeuw in het koor met fragmenten van een Calvarie. En dan is er het Graindorge-orgel op het oksaal . De beroemde orgelbouwer leverde het in 1817 aan de kerk. Het werd geconcipeerd als een balustradeorgel, het instrument hangt inderdaad deels over de balustrade en werd aan de achterkant bespeeld. Vandaag is het onbespeelbaar, maar de historische waarde ervan is groot, want samen met dat van Molenstede-Diest, is dit het laatste nog bewaarde Graindorge-orgel in Vlaanderen.

Het muziekinstrument moet dus grondig aangepakt worden om het in zijn oorspronkelijk staat te herstellen en het speelklaar te maken. Die restauratie is een onderdeel van een beheerplan dat sinds einde 2018 op uitvoering wacht, 50 jaar na de grondige restauratie onder professor Raymond Lemaire. Studio Roma uit Kessel-Lo stelde dat plan op in opdracht van de gemeente Tervuren en van het Agentschap voor Onroerend Erfgoed. Uit het document blijkt hoe rijk en gevarieerd de bouwgeschiedenis van dit godshuis wel is, een waar festijn voor kunsthistorici.

Multifunctioneel

Tot corona zijn opwachting maakte, telde pastoor Herinckx jaarlijks een zestal doopvieringen en dubbel zoveel uitvaarten. Maar de kerk wordt ook gebruikt voor anglicaanse erediensten en af en toe voor culturele activiteiten. De orgelkring Druivenstreek staat bovendien te springen om hier, na het herstel van het orgel, concerten te organiseren. Vrijwilligers houden het kerkje het hele jaar open alle dagen open, van november tot maart enkel in het weekend.

Rond de kerk lag vroeger, zoals dat de gewoonte was, het kerkhof. Slechts twee graven hebben het 'overleefd'. Het graf van een oudstrijder en een grafmonument van Jan-Baptiste Langrand, een niet onbesproken bankier en verzekeraar uit Vossem. Het vroegere kerkhof is nog helemaal ommuurd en wie over het muurtje kijkt ziet, iets lager gelegen, café 'In de Congo'. Volgens pastoor Jan het goedkoopste café van Brabant, iets wat we achteraf proefondervindelijk konden vaststellen.

Sinds 1981 zijn zowel de kerk, als het kerkhof en de dorpskom beschermd.

Guido Meeussen

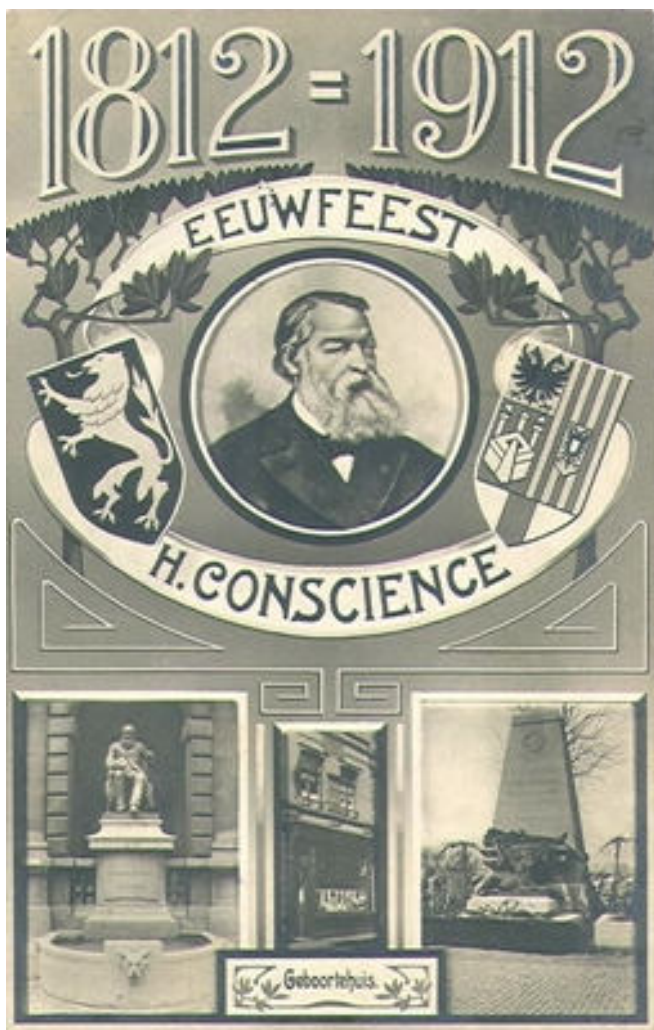
Bronnen: Beheersplan (Studio Roma, 2018), Agentschap voor Onroerend Erfgoed (2015), info van de kerkraad, eigen foto's

Volgende aflevering: de Sint-Pauluskerk in Opwijk

KRUISBEELD TEGEN DE RUÏNES VAN HET OUDE KLOOSTER

Op 15 augustus 1912 werd de schrijver Hendrik Conscience (1812-1883) herdacht in Antwerpen met een grote stoet. Conscience de grote volksschrijver, de man die zijn volk leerde lezen. Zijn oeuvre was toen nog springlevend. Nu kan men zeggen, de man die zijn volk niet meer lezen.

Het hoogtepunt was een stoet in Antwerpen die naar schatting tweehonderdduizend kijklustigen lokte. Katholieken, liberalen en socialisten stonden er zij aan zij, evenals Nederlandstaligen, Franstaligen, alsook vakbondsleden, ondernemers en zelfstandigen. Vanzelfsprekend herdachten zoveel verschillende mensen niet allemaal dezelfde Conscience.

Zijn werk bleek zich zoals zoveel literatuur tot uiteenlopende interpretaties te lenen. Maar zijn weergaloze populariteit in 1912 duidde niettemin op een algemene waardering zowel voor zijn inzet om de Vlaamse Belgen cultureel te 'verheffen' als voor de verzoenende kracht die van zijn oeuvre uitging. Van links tot rechts, van stedeling tot boer, van de onderste tot de bovenste lagen van de maatschappij, iedereen voelde zich klaarblijkelijk uitgenodigd om mee te feesten. Zelfs koning Albert I vervaardigde zich naar Antwerpen te komen en de grote schrijver hulde te betuigen. Van de hele viering werd nadien door de Antwerpse lichtdrukker-uitgever een boek met 45 foto's uitgegeven. Ook in Kortrijk zal een stoet uitgaan in 1912, Conscience verbleef en werkte daar van 1857-1868.

Op één van de praalwagens "Hulde aan de boeren" stond een calvariekruis met Christuscorpus gemaakt door beeldhouwer Jules Weyns. Nadien werd dit kruisbeeld door de Koninklijke Burgerkring van Antwerpen geschonken aan de Sint-Pauluskerk. Het kruisbeeld staat onder een houten afdak tegen de muur van het dormitorium van het vroegere Sint-Paulusklooster. Regelmatig treft je een boeketje bloemen bij het beeld. Het zou om een gipsen corpus gaan.

Jules Weyns (1849-1930) volgde les aan de academie van Antwerpen en specialiseerde zich in gevelbeelden en grafmonumenten. Hij vestigde

zich in Merksem. Het brabobeeld aan het loodswezen en het gevelbeeld van Sint-Franciscus aan het voormalige klooster van de grauwezusters in de Lange Sint-Annastraat zijn werken van Jules Weyns.

Walter Geluyckens
Foto kruisbeeld: Wim Strecker

DRAMA OP HET STRAND

Dit verhaal speelde zich af in Zuidoost-Azië. Het boek waarop ik me baseerde maakte dat feit pas laat duidelijk. Ik werd op het verkeerde been gezet door de plaatsnaam "Tarant" in het begin van het boek en ging er vanuit dat het om de Italiaanse kuststad Taranto ging. Dat was fout, want de schrijver bedoelde "Ternate" en dat is een eiland in het noorden van de Molukken, ten zuiden van de Filippijnen. Goede raad: lees een boek volledig, voor je er zelf begint over te schrijven.

Ondertussen had ik de eerste zin van dit artikel geschreven. We kunnen er over discussiëren, maar ik laat hem toch staan. De kans is groot dat ik nooit meer iets over Taranto schrijf en hem dus nooit meer kan gebruiken: *"Wanneer je aan het wandelen bent en je hebt jeuk aan de zool van je voet en je kan er niet bij zonder je laars uit te trekken, die plek nog net niet in het midden maar juist voor de hiel, daar ligt de stad Taranto en haar bijhorende Golf als je naar de kaart van Italië kijkt."* Ik liet de zin aan mijn geliefde lezen. "Bijna Sandro Veronese" zei ze, maar ze is wel meer onopvallend ironisch. En nu: naar Ternate!

In het begin van de 17de eeuw zeilde een vloot, onder leiding van kapitein Juan de Silva, naar het eiland Ternate, om de Hollanders te bestrijden. De vloot bestond uit 5 grote oorlogsschepen, waaronder 2 galeien. Een onverwachte storm bracht de schepen in groot gevaar, zoals we hier kunnen lezen: *Dat eenen grouwel was de schepen te zien*

vaeren, dan wierden zij omhoog ghedreven in de locht, dan onder 't water weer ghelyck te grond gebracht.

Een van de galeien zank in de storm, maar de meeste opvarenden konden al zwemmend het strand bereiken. Een oorlogsgalei had natuurlijk niet alleen officieren, matrozen en soldaten aan boord, maar ook een groot aantal roeiers, van wie het merendeel galeislaven waren. Je kon galeislaaf

worden doordat je een misdaad had gepleegd, dan belandde je op een boot van je land of stad, maar de meesten waren krijgsgevangenen of inwoners van veroverde steden en die deden dan dienst op een schip van de vijand. De motivatie van de roeiers liet daarom dikwijls te wensen over en ze maakten van elke gelegenheid gebruik om er vandoor te gaan. Je kan dit ook in rijmvorm vertellen, zoals onze chroniqueur:

*Waer onder syn gheweest veel roeyers en veel slaeven
Aen wie de Capiteyns noyt gheen verlof en gaeven
Die waeren meestendeel door 't ongheluck noch bly
Want dochten: nu syn wy verlost van slaverny*

Kapitein Juan de Silva wilde de galeislaven terug aan boord van de overblijvende schepen, maar zo hadden de overlevenden op het strand het niet begrepen. Een officier-kanonnier, Francisco Lopez, werd uitgezonden met een sloep vol soldaten om de oproerige mannen tot rede en overgave te dwingen. De slaven verweerden zich met alles wat ze vinden konden: stenen, stokken, zand en slijk. Onze schrijver is verrassend begripvol voor hun actie:

*Want iedereen soeckt hem te weeren soo hy kan, dat is natuerelyck
en soo doet alleman*

Kanonnier Francisco Lopez kreeg het hard te verduren. Er belandden veel stenen tegen zijn helm en hij was ei zo na dood. Daarenboven had hij een liederlijk leven geleid en kende God noch gebod. Het zag er niet goed uit voor Francisco. Nochtans had hij, onverwacht bij zo een profiel, elke dag van zijn leven de rozenkrans gebeden. Dat was pas een plotwending:

*Behalve dat hij daeghs een Roozen Hoeyken las, dat hem in d'uur
des doods quamp wonderlyck te pas... Ghelyck Maria quamp door 't
nat en vuyl ghegaen, omdat sy haeren vrindt sou komen bij te
staen*

Maria, met Jezus aan haar hand, komt naar Francisco toe gewandeld langs het strand om hem bij te staan. De aandachtige lezer heeft ondertussen begrepen dat ik aan het vertellen ben uit het tweede boek van dominicaan Petrus Vloers: "Van de wonderbaere miracelen vanden H. roosencrans". De intrigerende titel van dit

verhaal uit het boek is: "De dootd uitghestelt dertien daghen langh".
Geef toe: u deelt mijn verlangen om te weten hoe het afloopt met onze Francisco Lopez.

De dominicanen hadden op het einde van de 16de eeuw een klooster gesticht in Manila, dat nu nog steeds de hoofdstad van de Filippijnen is. Op het altaar van de kloosterkerk stond een Mariabeeld met Jezus en het is zij die Francisco Lopez kwam bijstaan in zijn uur van hoogste nood. Maria troostte hem en zorgde ervoor dat Francisco van strand geëvacueerd werd en behandeld door de chirurgijn aan boord van het kapiteinsschip van Juan de Silva. Ik bespaar u de bloederige en andere details die Petrus Vloers op ons loslaat over de lichamelijke conditie van Francisco. Of nee, misschien toch een relevant fragment, dat zich afspeelt wanneer de chirurgijn de behandeling opgeeft:

Hy trock syn handt daeraf, want was niet om te helpen, het bloet liep daer noch uit dat 't niet en was om stelpen en daerby een soo groot afgryschelycken stanck, dat iedereen syn neus moest stoppen door bedwanck

Francisco Lopez overleed uiteindelijk 13 dagen na het gevecht, nadat iedereen aan boord hem vergiffenis schonk voor zijn zonden. Hij werd begraven bij de predikheren in Manila. Het Mariamirakel werd voor iedereen duidelijk tijdens de uitvaartmis. Want wanneer de prior van de dominicanen binnenkwam in de kerk, werd hij door de gelovigen aangeklampt:

Den prior quamp daeraen, die hebben 's aenghevat: wel prior, weet gy niet hoe ons Liev' Vroowe rocken peslyckt syn, dat daer slyck hanght aen met dicke brocken?

Abten en priors van alle religieuze orden in de stad Manila werden er bijgehaald en die bevestigen: het slijk aan de rokken van Maria was afkomstig van het strand van Ternate. De chirurgijns getuigen dat niemand met zulke wonden als die van Lopez 13 dagen lang had kunnen overleven, zonder bijstand van Maria. Het mirakel was een feit. Er werd een schilderij over de gebeurtenis gemaakt en een processie gehouden. Don Lucas Vergara, de opperveldheer, nam er aan deel. In 1863 werd Manila getroffen door een aardbeving, die een groot deel van de kerk verwoestte en de Japanners maakten de restanten met de grond gelijk tijdens een bombardement in 1941. Het Mariabeeld en het schilderij bestaan niet meer.

In 1659 schrijft pater Vloers van het Antwerpse dominicanenklooster zijn boekje over de wonderen van de rozenkrans. Erasmus II Quellinus maakt de titelbladzijde en de meeste tekeningen, die geëts worden door de Petau. Erasmus, tekenaar en schilder, werd geïnspireerd door de rustige, classicistische barok. Na de dood van Rubens in 1640 brak hij door als stadsschilder en kreeg hij ook meer opdrachten van bijvoorbeeld de Plantijnse drukkerij. Door de humanistische invloeden haalde hij dikwijls inspiratie bij mythologische en historische onderwerpen.

In dezelfde periode maakte Pieter Verbruggen de Oude de biechtstoelen in de noorderbeuk van de Sint-Pauluskerk. Vlakbij het Maria-altaar beitelde hij 5 halfreliëfs boven het rozenkransgestoelte. De reliëfs beelden elk een mirakel uit, dat gebeurde na het bidden van de rozenkrans en zoals het beschreven en getekend werd in de twee boekjes van Petrus Vloers. Ons verhaal van Francisco Lopez komt zowel in het boekje als in het gestoelte voor.

Op de tekening en het reliëf van zijn belevenissen zien we een merkwaardig ontspannen Lopez liggen. Het lijkt wel een badgast die op een strand het hoge bezoek verwelkomt. Dan is de afbeelding van de scène op het miniatuurschilderijtje onder de pilaartroon van de Sint-Pauluskerk veel realistischer. Daarop zien we een gewonde en ontredderde Francisco Lopez, die met de rozenkrans in de hand Maria om hulp verzoekt. Het is maar een fragment van het schilderijtje, waarop nog 2 andere taferelen uit het boekje getoond worden.

Deze geschiedenis was gebaseerd op ware gebeurtenissen. Juan de Silva was gouverneur van de Filippijnen van 1609 tot 1616. Hij versloeg de Nederlandse invasievloot gedurende die periode, zodat de Filippijnen nog eeuwen Spaans bleven. In 1611 zond de Silva een expeditie naar de Molukken en in 1616, het jaar van zijn dood, werd er een zeeslag uitgevochten bij Ternate. Lucas de Vergara, die meeliep in de processie naar aanleiding van het mirakel, was Spaans gouverneur van Ternate en omringende eilanden. Francisco Lopez is wellicht een verzonnen figuur, maar de kracht van het verhaal schuilt in de historische setting.

Tarant, Taranto, Ternate: spelen met letters en woorden is leuk, maar het blijft opletten om niet te verdwalen.

Armand Storck

LAET ONS GAEN 'T ANTWERPEN REYSEN, DAER EEST ALTIJT MERCKT...

Mensen deden vroeger hun dagelijkse inkopen op de markt. Marktkramers met dezelfde koopwaar stonden bij elkaar, dat had voordelen voor de koper: overzichtelijker en, heel belangrijk, je kon prijzen vergelijken. Heel wat plaatsnamen in Antwerpen zoals de Vismarkt, Veemarkt, Melkmarkt en Paardenmarkt herinneren ons aan deze markten.

Je had ook de jaarmarkten. In Antwerpen had je twee jaarmarkten: een op Bamis (Sint-Bavo op 10 oktober) en een met Pinksteren. Kooplieden uit alle windstreken konden daar kopen en verkopen, beschermd door het marktrecht. De Antwerpse jaarmarkten vormden een cyclus met die van Bergen-op-Zoom: de paasmarkt en de koudemarkt op 1 november.

In de 15de eeuw kon de landsheer de tijdsduur van een jaarmarkt verlengen van 6 weken tot 3 maanden. De Brabantse jaarmarkten oefenden een grote aantrekkingskracht uit op kooplui uit heel Europa. Zowel de Onze-Lieve-Vrouwekerk als de dominicanen van de Sint-Pauluskerk verhuurden overdekte galerijen met binnenplaats voor jaarmarkten. De Onze-Lieve-Vrouwekerk verhuurde het O.L.-Vrouwepand (aan de huidige Pandstraat), de dominicanen exploiteerden sedert 1445 het Predikherenpand in de Zwartzusterstraat.

Beide panden waren bestemd voor de verkoop van producten uit kunst en de kunstnijverheid. De dominicanen verhuurden aan de Sint-Lucasgilden van Antwerpen en Brussel en aan het Sint-Niklaasgilde. Buiten de jaarmarkten werd het pand van de Onze-Lieve-Vrouwekerk gebruikt als feestzaal voor bruiloften of als opslagplaats. Het Sint-Lucasgilde verenigde de schilders, snijders van houten beelden, glasmakers en borduurwerkers. Vanaf 1558 kwamen daar nog de glasmakers en klavecimbelmakers bij. Het Sint-Niklaasgilde

groepeerde o.a. de juweliërs, verkopers van goud en zilverwerk en de tapijtwevers.

In 1479 ontstond er een conflict tussen de dominicanen en de Sint-Lucasgilden. In 1481 gaan die gilden van Antwerpen en Brussel een overeenkomst aan met het kerkbestuur van de O.L. Vrouwkerk waarbij het pand werd aangewezen als enige plaats waar gedurende de jaarmarkten verkocht mocht worden. De befaamde Antwerpse en Brusselse retabelproductie werd daar te koop aangeboden.

Het Sint-Niklaasgilde bleef in het predikherenpand gevestigd. De goudsmiden beschikte sinds 1479 over een eigen kapel in de Sint-Pauluskerk nabij het koor, toegewijd aan haar patroonheilige Elooï of Eligius. Later moest dit pand wijken voor de verdere uitbouw van de kerk. De edelsmeden en juweliërs vestigden zich in de directe omgeving.

Na de brand van 1533 investeerde de O.L.-Vrouwkerk niet langer in de overdekte galerij maar bouwde er huizen om te verhuren. De interesse in jaarmarkten waar enkel dan mocht verkocht worden nam af, de kunstenaars huurden of kochten panden waar ze een heel jaar lang konden verkopen.

Vanaf de tweede helft van de zestiende eeuw was de leuze: *Laet ons gaen 't Antwerpen reysen, daer eest altijt merckt...*

Walter Geluyckens

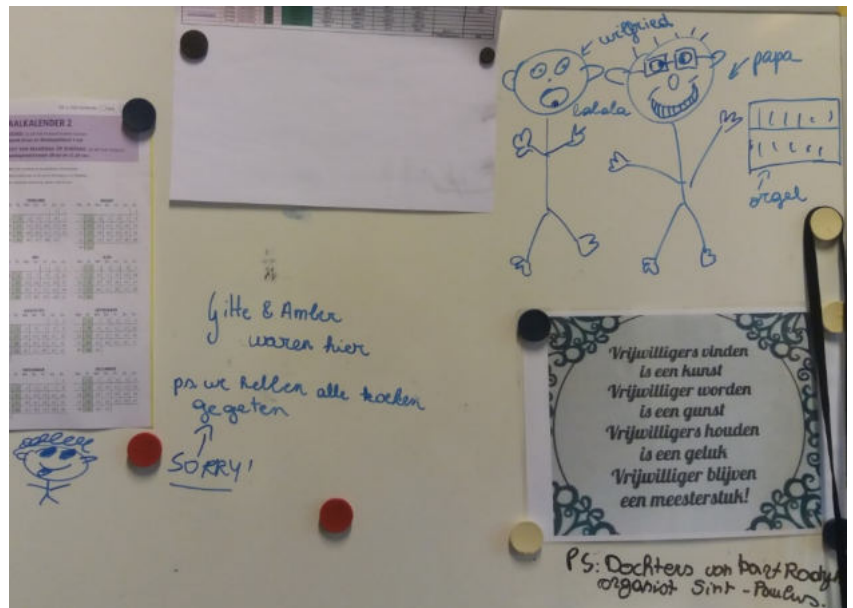

EEN GREEP UIT ONZE POPULAIERSTE FACEBOOK-BERICHTEN

(van juli en augustus)

Koekjes

De Sint-Paulusvrienden hebben een lokaal naast het kerkgebouw, waar die hardwerkende, gemotiveerde groep voor of na de verrichte arbeid even tot rust kan komen, eventueel onder het genot van koffie, thee en een koekje. Sommigen hechten vooral belang aan dat koekje, soms om paramedische redenen, lage suikerspiegel, weet u wel, soms gewoon omdat het lekker is. Kortom, koekjes vormen niet alleen een snoepje voor de vrienden, maar dikwijls een psychologische of fysieke levenslijn.

Toen enkele vrienden op dinsdagochtend Wilfried en Bart kwamen ondersteunen bij hun voortreffelijke zomerconcerten in Sint-Paulus, troffen we in ons lokaal de twee dochters van onze nieuwe titularis-organist aan. Ze voelden zich duidelijk thuis in de Sint-Pauluskerk en haar bijgebouwen en lieten, zoals je op de foto kunt zien, enkele korte maar duidelijke berichten na op ons prikbord. Het siert hen dat ze dat niet anoniem deden, integendeel.

Voor ik dat las, zei ik hen nog dat hun papa fier op zijn kinderen was, zo twee beloftevolle violistes en een kornettist (die niet aanwezig was). Het antwoord kwam onmiddellijk: "Wij ook op onze papa, hoor!". Ontroerd wou ik hen een koekje aanbieden, maar de doos was leeg. Toen ze weg waren ontdekte ik op het prikbord waarom. De schalken.

Wat een unieke gemeenschap leeft er toch in de Sint-Pauluskerk van het Antwerpse Schipperskwartier. Allemaal vrienden die hun kinderen en kleinkinderen meebrengen, om hen te laten genieten van die onbeschrijflijke sfeer, dat licht door de hoge ramen, de muziek, de kunstwerken, de koekjes.

Door de opflakking van het aantal besmettingen door het coronavirus zijn de zomerconcerten op dinsdag tijdelijk opgeschort. Blijf deze pagina en die van Muziek in Sint-Paulus volgen voor verdere informatie!

Ode aan de koffieraapster

Koffieraapsters waren straatarme Antwerpse vrouwen, die een centje probeerden bij te verdienen door op de kaaien koffiebonen bijeen te rapen. Wanneer bij het lossen van een Congoboot een zak scheurde, waren ze er snel bij om de verloren lading te bemachtigen. Deze vrouwen stonden laag in aanzien. Als een Antwerpse jongen met een meisje thuis kwam dat niet de goedkeuring van zijn ouders kreeg, dan zei vader of moeder: "ze is gelijk een koffieraapster". Wat dan meestal het einde betekende van de prille relatie.

Bovenstaande tekst heb ik gevonden op de website van de Antwerpse haven of 'Port of Antwerp' zoals we de verzameling van onze dokken vandaag noemen. Mijn plotse interesse voor de koffieraapster komt vanwege een foto over een Mariaprocessie van 1908, die zich in het archief van de Sint-Pauluskerk bevindt.

We zien een groot rustaltaar op de Verversrui, waar een korte plechtigheid plaatsheeft. Rechts vooraan de kapelheren van de broederschap van de Rozenkrans, met hun tabbaarden en insignes. Links een agent van de verkeerspolitie met helm, die uit respect salueert. Wanneer was de laatste keer dat u een agent hebt zien salueren? Echt, dat deden ze vroeger, hoor.

Rechtsboven zien we reclame voor wat bedrijven. Sunlight zeep, een klassieker en Het Handelsblad, 5 centiemmen per nummer, daar kunnen we ons ook nog wel iets bij voorstellen. Voor de jongeren onder ons: 5 centiemmen zijn 1/20ste van een frank, die op zijn beurt ongeveer 1/40ste van een euro was. Reken het zelf maar uit en begrijp dan dat het

uurloon van mijn grootvader in die tijd 1 frank bedroeg. Het gaat me echter nu over de reclametekst, die wat oneerbiedig naast de Gekruisigde staat: "De gebrande koffies De Gulden Bie zijn de beste".

Op 24 november 1900 verschijnt een mooie advertentie voor koffiebranderij 'De Gulden Bie' in de Gazet van Antwerpen. Daarin lezen we dat de burelen en de werkhuisen aan de Verversrui 19 gevestigd waren, dus waarschijnlijk was het daar waar het rustaltaar stond. In een advertentie van 12 januari 1906, houd u vast, zocht de branderij 100 koffieraapsters! Dankzij de havenautoriteit van Antwerpen weten we nu wat dat betekent.

Elke oude foto zet je aan het denken. Zoals het hoort leidt de reclame je soms af van het onderwerp van de foto. De koffieraapster, een vergeten beroep uit een vergeten tijd. Het is aan ons om de herinnering door te geven. Ik ga weer reclamaties krijgen dat deze tekst te lang is voor Facebook, maar die multinational gaat toch niet bepalen hoe lang mijn teksten mogen zijn?

Blooten hals en lichtzijden kousen

Mannen zijn allemaal hetzelfde. Wanneer er ergens een artikel verschijnt in een krant met als titel "Alleen voor vrouwen", wie zit er dan geïntrigeerd te lezen? Juist. Ik was aan het zoeken naar artikels over de Spaanse griep in het historisch archief van de Gazet van Antwerpen. Wat werd er geschreven over die pandemie kort na de Grote Oorlog, hoe reageerden de overheden? Boeiende lectuur, als historische vergelijking met de coronapandemie van 2020.

Om niet weer naar depressieve diepten te duiken koos ik voor deze post voor een artikel van 11 juni 1921, met de titel "Alleen voor vrouwen", waarin een onbekende auteur dieper ingaat over de oorzaken van de Spaanse griep. Ik vermoed dat de schrijver een lid van de clerus was, wellicht een pater, misschien een dominicaan. Want met ongeziene welsprekendheid trekt hij van leer tegen de damesmode van 1921 die al eens een hals of een onderbeen onthulde.

Na een lang betoog in crescendo zijn we aan de conclusie gekomen. Die is onthutsend want de schrijver reikt aan ons, pandemieslachtoffers van 100 jaar later, een eenvoudige oplossing aan om de symptomen te vermijden, althans voor de dames. Het wordt tijd om letterlijk te citeren (spelling 1921):

Onlangs, in de Parijzer ziekenhuizen, werden verschillende vrouwen opgenomen, lijdend aan phleuris of longontsteking. Een dagbladschrijver, willende weten of men weer te doen had met een opstoot van

Spaansche griep, ging op raad bij een geneesheer. Deze gaf ten antwoord: "Er is volstrekt geen spraak van griep. De vrouwen hier lijdend zijn de slachtoffers van hun onbegrijpelijk dwaze modezucht. Ze raaptten de ziekte op met de mode van den blooten hals en het dragen van licht zijden kousen.

Aangepaste, coronavrije kledij dames, alleen dat kon ons redden van een tweede golf. De geschiedenis leert het ons!

Zo, u bent weer helemaal mee. Wil u graag meer van deze leuke weetjes lezen en/of op de hoogte blijven van allerlei activiteiten in de Sint-Pauluskerk? Bezoek dan onze Facebook-pagina **'Sint-Pauluskerk Antwerpen'** of onze Instagram-

pagina **'@sintpauluskerkantwerpen'** en word onze vriend/volger! like us/volg ons! Dank u!

Uw FB/IG-ploeg (Armand Storck, Walter Geluyckens, Caroline De Wever)

PAROCHIALE COÖRDINATIEKALENDER

september

Di	1	13.30u	Dagelijks bestuur Muziek in Sint-Paulus.
		14.30u	Redactievergadering.
Zo	6	10.30u	Viering van de "Heilige Kruisverheffing". Solistenmis voorgedaan door pastoor Bart Paepen. Met medewerking van Wilfried Van den Brande (bas-bariton) en Bart Rodyns (titularis-organist).
		14.00u	Herdenkingsviering Godelieve Antonissen.
Wo	9	14.00u	Raad van bestuur vzw Muziekkapel Sint-Paulus.
Zo	13	10.30u	Solistenmis voorgedaan door E.P. Didier Croonenberghs o.p. Met medewerking van Ellen Van Herck (sopraan) en Bart Rodyns (titularis-organist).
Zo	20	10.30u	Orgelmis voorgedaan door E.P. Didier Croonenberghs o.p. Met medewerking van Bart Rodyns (titularis-organist).
Do	24	20.00u	Algemene vergadering vzw Muziekkapel Sint-Paulus.
Zo	27	10.30u	Dag van de zeelieden. Solistenmis voorgedaan door E.P. Didier Croonenberghs o.p. Met medewerking van Wim Becu (trombone), Wilfried Van den Brande (bas-bariton) en Bart Rodyns (titularis-organist).

Wegens de u welgekende reden zal op 11 oktober e.k. de Mariaprocessie met Scheldewijding naar het Steenplein niet doorgaan.

Wij houden u op de hoogte i.v.m. een eventuele aangepaste viering.

EUCHARISTIEVIERING SINT-PAULUSKERK

zondag 10.30 u

PASTOOR BART PAEPEN

Onthaal, pastoraal gesprek, doop, huwelijk, uitvaart
secretariaat@sint-paulusparochie.be

PAROCHIESECRETARIAAT

secretariaat@sint-paulusparochie.be
03 231 33 21

KERKFABRIEK SINT-PAULUS

- Voorzitter Paul Bistiaux
03 231 31 48 of 0475 75 51 71 | kerkfabrieksintpaulus@skynet.be
- Directeur (Collectiebeheer en afspraken voor kerkgebouw, leveringen, technische ondersteuning) Caroline De Wever
0479 34 41 26 | carolinedewever@hotmail.com

CONCERTEN EN EVENEMENTEN

- Leo Van achter
0473 97 83 36 | leo.vanachter@skynet.be
- Wilfried Van den Brande: intendant
0477 57 25 31 | muziekinsintpaulus.be
- Bart Rodyns: organist - titularis
0475 90 51 99 | bartrodyns@hotmail.com

TOERISME EN RONDLEIDING

Sint-Paulusvrienden:

- sintpaulusvrienden@proximus.be
- Walter Geluyckens: 0494 44 82 53
- Leo Vereecken: 0486 57 52 35
- Joris Reymer: 0475 33 80 03

REDACTIE **p**aulus

- redactiespk@outlook.com
- Redactie: Caroline De Wever, Armand Storck, Walter Geluyckens, Guido Meeussen, Leo Van achter, Wilfried Van den Brande, Erwin Vandecauter.
- Beeldmateriaal: Armand Storck, Wikipedia, Felixarchief, Walter Geluyckens, Caroline De Wever, Freepic, Archief Venerabelkapel, Erwin Vandecauter.
- Ontwerp: Erwin Vandecauter

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van het artikel.

Sint-
Pauluskerk

Sint-Paulusstraat 22
2000 Antwerpen
tel. 03 231 33 21
www.sint-paulusparochie.be